

De doperse gemeenteopvatting ó over ðopersøen ðbaptistischø

Kijkt u nog eens goed naar de titel boven deze bijdrage. Er staat niet ðbaptisten gemeenteopvattingø maar ðdoperse gemeenteopvattingø Baptisten en dopers (vaak aangeduid als ðwederdopersø) komen in veel overeen, maar hebben elk hun eigen geschiedenis.

Baptisten hebben hun oorsprong in het Engeland uit het begin der zeventiende eeuw. Veel christenen waren er ontevreden met de halfslachtig doorgevoerde kerkreformatie die het aanzien had gegeven aan de Engelse staatskerk. Ze stichtten van de staatskerk onafhankelijke gemeenten. Sommige van deze gemeenten gingen er toe over om de doop op belijdenis van geloof te bedienen, waarbij de doop fungeerde als basis van gemeentevorming. Zo ontwikkelden deze gemeenten zich tot baptistengemeenten.

De dopers zijn driekwart eeuw ouder dan de baptisten en hebben hun ontstaansgeschiedenis binnen het kader van de kerkreformatie op het vaste land van Europa. Door vervolgingen van de ene plaats naar de andere opgejaagd, vormen zij nu de wereldwijde gemeenschap van de mennonieten. Ze ontleen hun naam aan de Nederlandse doperse leider Menno Simons.

Dopers en baptisten zijn in de geschiedenis hun wegen grotendeels onafhankelijk van elkaar gegaan. Toch kruisten hun paden elkaar soms. Het zijn Nederlandse dopers geweest die er de aanzet toe hebben gegeven dat in sommige van de Engelse staatskerk afgescheiden gemeenten de doop op belijdenis van geloof werd ingevoerd. Zo hebben dopers gestaan aan de wieg van het baptisme! Niet alleen in het begin der zeventiende eeuw heeft het doperdom het baptisme wat te zeggen gehad. Ook nu. Vandaar een artikel over de doperse gemeenteopvatting in een serie die handelt over de baptisten identiteit.

Doperse gemeente: gemeenschap van navolgers van Christus

Er is één woord dat vanaf het begin het geloof van dopers heeft getypeerd: navolging. Het christelijk leven is een leven van navolging van Christus in zijn zelfopofferende liefde voor mensen, in zijn eenvoudige levensstijl, in zijn keuze voor geweldloos optreden in conflicten, in zijn vervolging en lijden. De beide laatste genoemde punten zijn erg belangrijk. Er is géén navolging van Jezus mogelijk zonder navolging in het kruisdragen. Wie door deze wereld de weg van Jezus gaat, krijgt net als de Heer te maken met vervolging. De doperse geloofsgemeenschap heeft dat aan den lijve ondervonden. De idee van navolgers bepaalt ook de doperse gemeenteopvatting. Kort gezegd: in doperse visie is de gemeente de gemeenschap van navolgers van Christus. Je kunt de Heer niet op je eentje volgen. Daar heb je anderen bij nodig. De discipelen, de eerste navolgers, waren met zijn twaalf. Binnen dit kader krijgen doop en avondmaal hun betekenis. In de doop op belijdenis van geloof wordt een mens de navolging van Jezus binnengedoopt. De doop is dus niet een eindpunt maar een begin! De doop is het begin van een spannend leven, van confrontatie met de wereld, aanvechting in eigen hart en offering voor medegelovigen, achter Jezus aan. De doop is de toegang tot de gemeenschap van navolgers. Aan de avondmaalstafel viert deze gemeente het geheim van haar eigen bestaan. In de liturgie van een doperse avondmaalsviering uit de zestiende eeuw wordt de leider van de gemeente opgedragen de deelnemers eerst te vragen: ðBent u bereid uw lichaam en bloed voor de broeders in te zetten, zoals Christus zijn lichaam en bloed voor u heeft laten verbreken en vergieten?ø Wie die vraag met een ðja!ø beantwoordde ontving brood en beker. Aan de avondmaalstafel wordt de doperse gemeente openbaar als een gemeenschap die leeft van Christusø offer en zelf een voortzetting is van de geschiedenis van Christusø zichzelf opofferende liefde.

Gemeente en tucht

De doop is de toegang tot de doperse gemeente als gemeenschap van navolgers. De tucht bewaart de gelovige in die gemeenschap. Zonder gemeenschap geen navolging en zonder tucht geen gemeenschap. Reformatorische kerken hebben dopers vaak verweten dat zij met hun strenge tuchttoefening een ðgemeente zonder vlek of rimpelø probeerden te organiseren. Toegegeven moet worden dat in het verloop van de zestiende en zeventiende eeuw de doperse tuchtpraktijk erg wettisch is geworden. Maar oorspronkelijk was de tucht in een doperse gemeente geen krampachtige menselijke poging om een volmaakte gemeente van heiligen voort te brengen. Deze heiligheid markeert geen positie op de weg der navolging. Zij ligt aan het eind van de weg der navolging van Jezus, die een weg is van ðkruis, ellende, gevangenis, zelfverloochening en tenslotte de doodø(citaat uit een dopers belijdenisgeschrift uit 1527). Pas bij de wederkomst van Christus zal de gemeente in heiligheid openbaar worden. De tucht bewerkt geen heilige gemeente. De tucht houdt de gemeente van navolgers op weg naar de toekomstige heiligheid.

Gemeente en geweldloosheid

De doperse gemeente is van meet af een gemeenschap geweest van gelovigen die het gebruik van alle uiterlijke dwang afwijzen. De ergste vorm van uiterlijke dwang is het zwaard, het symbool voor de macht van wapens. Naar dopers besef moet een mens zijn weg in vrijwilligheid gaan. Wanneer een mens op zijn schreden terugkeert of een andere weg inslaat, moet dit niet gebeuren onder dwang van geweld. Hij moet vrijwillig kiezen voor een betere weg, daartoe in zijn geweten aangesproken en overtuigd door het horen van de prediking over de weg van Jezus. De dopers erkenden de legitimiteit van het overheidszwaard. In een wereld vol geweld moet de overheid door gewelddoefening orde en recht bewaren. Dit zwaard is zelfs een ordening Gods. Maar christenen leven binnen de ordening van Christus, die het probleem van kwaad en onrecht niet oploste door deze dingen met geweld te bestrijden, maar door ze te dragen. Daarom moeten christenen het zwaard niet gebruiken. De orde van het zwaard vindt binnen de gemeente zijn tegendeel in de tucht. Zwaarden en tuchten staan tegenover elkaar als wereld en gemeente van navolging. In de gemeente wordt middels broederlijke vermaning opgeroepen tot vrijwillige betering der levens.

Olof de Vries